

תורת המשחקים בשבת וביו"ט II - שיעור 216

I. ההקדמה - אסור לשחק בשבת וביום טוב בכל מיני שחוק שאין בו תועלת בידיעת חכמת השחוק ההוא ואף בחול יזהר משום מושב לצים (מ"ב של"ח - סק"ח) (שהביא דעת המהר"א ששון) ועיין בכף החיים (של"ח - סק"ט) שהביא דברי המרדכי דהעוסק במשחקים הוא בנידוי ולכן כל הדברים שאמורים בשיעור הזה הוא לגבי ילדים שלמטה מגיל בר מצוה ולאחרים ודאי רצוי שימנעו עצמם ממשחק בשבת מ"מ אין למחות בנושים וקטנים דמוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין (מ"ב ש"ח - ק"ס)

II. שבת Playing ball on

(א) עיין בב"י (ס"ס ש"ח) שהביא הירושלמי (תענית פ"ד) שער טור שמעון נחרב משום הזנות וי"א שהיו משחקין בכדור והשו"ע (ש"ח - מ"ה) פסק שאסור לשחק בכדור בשבת אבל הרמ"א כתב "ונהגו להקל" (תוספות ביצה י"ג).

(ב) עיין בספר שבות יצחק (ט"ט) שהביא בשם רב אלישיב דלא אסר השו"ע לטלטל כדור אלא באבן או בעץ שהכניס למשחק ע"י יחוד דאין יחוד מועיל לתשמיש של משחק משא"כ במשחק המיוצר מתחילתו לצורך משחק כיון שנעשה בו מעשה חשיב כלי אפילו שאינם ראויים לצור עפ"י צלוחית דממאסי דכיון שמשחקין בו להוי כלי משום עצמו מ"מ קשה אמאי לא אסור מטעם טור שמעון נחרב משום שמשחקין בכדור ועיין ברמ"א "ונהגו להקל" ועיין בתשובת הרמ"א (ל"ה) שלשון ונהגו אין כוונתו לפסוק כן אלא שכן נהגו ודוקא הלשון "ונהגין להקל" הוא פסק לכתחלה ועיין בהגר"א (ש"ח - מ"ה) שנחרב העיר משום איסור הוצאה שהיו משחקים ברה"ר

(ג) למעשה הרמ"א כתב ונהגו להקל אפילו לגדולים וכ"ש לקטנים ועיין שו"ת אור לציון (ז - דף ר"י) שכתב שפשוט הוא שדבר שמותר לבני אשכנז יש להתיר לקטן מבני ספרד

III. משחק גולות Playing with marbles

השו"ע (של"ח - ה) כתב דאין שוחקים באגוזים וכיוצא בו (ע"ג קרקע) משום אשווי גומות עיין בבה"ל (של"ז - ז ד"ה ויש) שכתב כיון דבזמננו שרוב הכתים מרוצפים כבר אין לגזור אטו אינם מרוצפים ולכן מותר לשחק בבית המרוצף בגולות אבל בחצר הבית המרוצפת יש אוסרים (שש"כ ט"ז - הערה י"ז) איברא בפרק כ"ג (הערה י) כתב בשם הגרש"ז אויערבך דרואים את החצר המרוצפת כהמשך לבית המרוצף ואפילו אינה מקורה ולא גזרינן חצר מרוצפת אטו שאינה מרוצפת וצ"ע וע"ע בקצות השלחן (קמ"ו - סק"ס) ובספר שביתת השבת (מלאכת חורג - כ"ח) שכתבו דלא מהני שבתי העיר מרוצפין דכיון שהדרך לשחק בחצירות וברחובות אסור אפילו בקרקע מרוצפת משא"כ בכיבוד בבית שאין הדרך לכבד את החצר

IV. Scrabble and Deluxe Scrabble

(א) עיין באג"מ (ה - כ"ז - י"ד) דמשחק זה שהאותיות נאחזות במקומן במשבצות הוי מוקצה כיון דאסור לשחק במשחק זה בשבת אכן אם ילדים משחקים בחתיכות המשחק או שהשתמש בו כדי ללמד צורות האותיות אז לא הו"ל מוקצה משמע שהוא כלי שמלאכתו לאיסור ועיין באג"מ (ח - קל"ה) וכ"כ השש"כ (ט"ז - כ"ג) אבל בלא מסגרת מותר

(ב) בספר שלמי יהודה (דף ס) כתב בשם רב אלישיב דאסור למסדר אחד ליד השני אפילו בלי מסגרת אבל אינם מוקצים דכיון דאינו מיוחד לאיסור רק רוב תשמישו לאיסור (בה"ל ש"ח - ג ד"ה קורדוס)

(ג) עיין בחיי אדם (כלל ל"ח - ח"ה) דאין לשחק בשום שחוק שדרך לכתוב ואפילו בדרך שחוק שמא יכתבו ולהרויח הכל אסור דהוי כמקח וממכר

Puzzles .V

עיינן בשש"כ (ט"ז - כ"ג) דאס יקבע את המלה או את התמונה במסגרת והחלקים השונים מתחברים אסור משום כותב וכ"כ האג"מ (הג"ל) ורב אלישיב (הג"ל) וע"ע בשו"ת אור לציון (ז' - ז"ד רע"ז) שכתב דלא גזרו על משחק של קטנים וגם Deluxe Scrabble מותר

Chess, Checkers, and other board games .VI

מעיקר הדין מותר לשחק בו (של"ח - ה) ומ"מ יש להחמיר ולכן אינו מוקצה (מ"ב סק"ח ושלמי יהודה ז"ל ס"ח - ח) ביאור הדבר היכא שאין משתמשים בהמשחק משום חומרא בעלמא יש אומרים שאינו מוקצה (הלבוש) וי"א שהוא מלאכתו לאיסור (מג"א) ועיינן בה"ל (של"ח - ח ד"ה אסור) אמנם האג"מ (ה - כ"ז - י) כתב דאפילו במשחקים אלו שאסורים משום עובדא דחול אכן כיון דמיוחדים לקטנים לא הו"ל מוקצה משמע אם אינם מיוחדים לקטנים והוא עובדא דחול הוי מוקצה ופמ"ג היה מסופק בדבר (בה"ל הג"ל) וטוב לקנות משחק של שח מט מיוחד לשבת כמו כל עובדא דחול

Imitation money games .VII

עיינן בשש"כ (ט"ז - פ"ד) דכיון דלאו כסף ממש הוא שרינן בכל גווני מ"מ טוב להמנע ממשחקים הריכוז (Monopoly) וסביבון (Dreidel) בשבת ולהחיי אדם (הג"ל) אי חשש כתיבה אסור

Dice and card games .VIII

משחקי קוביא כגון סבלנות מותרים בשבת (שש"כ ט"ז - ל"ג Chutes and Ladders) ולא דמי לקוביא (מ"ב ע"ז - סק"ז) שהוא אבק גזל דאסור מדרבנן אף בחול לדעת הרמב"ם

Music sheets .IX

ספר שמראה איך לנגן שירים בכלי שיר הוא כלי שמלאכתו לאיסור (שלמי יהודה ז"ל בשם רב אלישיב) וע"ע באג"מ (ה - כ"ג) דדבר שמלאכתו לאיסור פירושו דבר שעושה בו איסור ולא דבר שנעשה ע"י איסור

Blowing bubbles .X

עיינן בשש"כ (ט"ז - הערה פ"ח) דאין לעשות בלונים במי סבון אך אין למנוע ילדים מלעשות כן דהרי הבלונים אין להם כל קיום מ"מ יש נוהגים להקל לשטוף כלים בחומרי ניקוי הגם שהם מעלים קצף ואין בכך משום איסור נולד דשאני התם שאינו מתכוין לעשות קצף משא"כ בני"ד שכל כוונתו לעשות הבלונים מן מי הסבון אמנם עיינן באג"מ (ח - ק"ג) שכתב דאסור להתרחץ עם בורית לח ואיסורו משום ממחק ולא משום נולד

Bicycles & Tricycles .XI

(א) אופניים המיוחד להוצאה הו"ל כלי שמלאכתו לאיסור אף במקום עירוב משא"כ תלת אופן (tricycle) (טלטולי שבת ז"ד 24 בשם רב משה) ועיינן בכף החיים (ת"ז - סק"ח) דאין איסור ברכיבה אם העיר מעורבת

(ב) רב אלישיב פסק כיון שהאיסור לקטן לרכוב עליו הוא רק מחמת חומרא לכן אינם מוקצים ואם הם של גדול הוא ככלי שמלאכתו לאיסור (שמלי יהודה ז"ל)

(ג) עיינן בשו"ת ציץ אליעזר (ז' - ל - ח) שרכיבה אסור משום (כ) עובדין דחול (כ) גזירה שמא יצא חוץ לתחום (כ) גזירה שמא יתקן מנא

כלות ההפסד יחי' ארפאלה שלמה אהרן ארפאלה החולה יצחק בן ח' רחל בתוך אהרן חתן ישראל אהרן